

זהירות, פנייה חדה

קטין שהשתתף במרוץ מכוניות בלתי חוקי שנהרג בו שניים הואשם על ידי התביעה דווקא בעבירת הריגה, אפילו שמכונותיו לא השתתפה בתאונה. בית המשפט העליון קיבל את גישת המדינה, אבל לאור העונש הקל שהוטל עליו נראה שכל השופטים חשו - ובצדק - שעבירת ההריגה אינה מתאימה לנסיבות המקרה

בועז סנג'רו

לראות במרוץ משחק רולטה רוסית, בהבהירו כי בעוד שברולטה רוסית מכוון כל משתתף את האקדח לראשו ולוחץ על ההדק כך שאפשרות המוות היא חלק בלתי נפרד מהמשחק, הרי שבמרוץ מכוניות יש לכל נהג אפשרות לבחור את מהירות נסיעתו ואת אופן נהיגתו.

הפרקליטות ערערה לבית המשפט העליון. שופט המיעוט ניל הנדל הסביר מדוע עבירת ההריגה אינה מתאימה למקרה; הנאשם לא יזם את התחרות, הוא היה קטין ומתחריו בגירים, נהיגתו לא השפיעה על נהיגתו של הנהג שנהרג, הנהג שנהרג פעל באופן אוטונומי, בהסכמה מלאה, והיה לו חופש פעולה: "ברצותו סוחט את דושת הדלק, וברצותו מרפה ממנה". חוץ מההדגשה הנכונה של החלטתו האוטונומית של כל משתתף, הבהיר השופט הנדל את ההבדל בין המרוץ ובין רולטה רוסית: "... במרוץ מכוניות, לעומת זאת, תוכן ההתערבות איננו מי יחיה ומי ימות אלא מי יגיע ראשון - ובחיים - לנקודת הסיום".

אלא שהשופט עדנה

בפסק דין מעניין שנתן לאחרונה בית המשפט העליון בערעור פלילי 9647/10 פלוני נ' מדינת יש"ר אל (ניתן ביום 3.1.13) נדון המקרה הזה: שלושה נהגים התחרו זה בזה במרוץ מכוניות לא חוקי שני ערך בירושלים. הנאשם, קטין כבן 17, התחרה בכמה מקצים בשני נהגים בגירים שהתחלפו ביניהם בתפקידי הנהג והנוסע. בסיום המקצה השלישי איבד אחד מהם את השליטה על המכונות, המכונות התנגשה בקיר ושני הבגירים נהרגו. הקטין, שנהג במכונות שלא התנגשה, הואשם על ידי התביעה דווקא בעבירת ההריגה משום מה (עם עבירות של נהיגה ללא רישיון נהיגה וללא ביטוח).

שופט בית המשפט המחוזי זי (כיום שופט בית המשפט העליון) נעם סולברג הסביר נכונה שהעבירה של הריגה אינה מתאימה למקרה, והרשיע את הנאשם בעבירה המתאימה של סיכון חיי אנשים במזיד בנתיב תחבורה (ת.פ. 1035/08) (בבית המ' שפט המחוזי לנוער, ירוש' לים) **מדינת ישראל נ' פלוני**; ניתן ביום 29.11.10. השופט דחה את הצעת הפרקליטות

פרופ' בועז סנג'רו, ראש החטיבה למשפט פלילי ולקרימינולוגיה, המרכז האקדמי למשפט ולעסקים ברמת גן

לעיתים לא יזיק לנו המשפטים לבחון את הדברים גם בלשון בני אדם רגילים שאינם משפטים. לא טוב לו למשפט להתרחק מלשון בני אדם. לא טוב לנו המשפטים להצטייר בעיני הציבור כלהטוטנים

ומיתת נשיקה לכלל הפרשנות המצמצמת? (עוד על 'בכוונה לפגוע' בעבירת לשון הרע), **משפטים, כט** (תשנ"ח) 723).

לבסוף אזכיר קביעה נוספת של השופטת ארבל. בדונה בשאלה אם הנאשם צפה את הסכנה ואת המוות, קבעה כך: "המשיב נשאל בחקירה מדוע בחרו לבצע את התחרות בעלייה והוא משיב שכך קל יותר להשתלט על הרכב... תשובות אלה מלמדות על מודעותו של המשיב לסכנת הנהיגה במהירות גבוהה" (ע"פ 9647/10 הנ"ל, פסקה 36).

כל נהג יודע שבנהיגה בעלייה קל הרבה יותר להאט ואף לעצור. כבר בעזיבה האינסטינקטיבית של דוושת הבנזין מאט הרכב באופן משמעותי – עוד לפני הלחיצה על דוושת הבלם. כל כך למה? בשל חוקי הפיזיקה (אנרגיית התנועה הופכת לאנרגיית גובה). הסכנה שבנהיגה במהירות מסוימת בעלייה קטנה הרבה יותר מהסכנה שבנהיגה באותה מהירות בירידה או אפילו במישור. מכיוון שהסכנה האובייקטיבית קטנה יותר, ייתכן בהחלט שהנאשם לא צפה סכנה גדולה. כך או אחרת, בוודאי מוזר שהבחירה בעלייה כמקום התחרות נזקפה לחובת הנאשם. הרי זהו אמצעי זהירות שנקט. האם השור פטת הייתה מעדיפה שיתחרה בירידה או במישור? נראה שלעיתים הנחישות להרשיע מוליכה לסכסוך עם חוקי הפיזיקה.

ארבל (שאליה הצטרף השופט אליקים רובינשטיין) קיבלה את עמדת הפרקליטות והרשיעה בעבירת ההריגה. השיקול המרכזי שהיא מעלה הוא "הצור" אך להרתיע מפני השתתפות במרוצי מכוניות", אך לשם כך קיימת העבירה של סיכון חיי אנשים במזיד בנתיב תחבורה, המתאימה למקרים כאלה, שעונשה המרבי (המופרז בעליל, אך הקיים בחוק) חמור מאוד וזהה לעונשה של עבירת ההריגה – 20 שנות מאסר. זאת ועוד, חרף הרצון להרתיע הסתפק בית-המשפט ב-16 חודשי מאסר. עונש זה אינו מצריך עיוות של המציאות והכנסה של המקרה דווקא לעבירת ההריגה. סבורני גם שעצם ההסתפקות בעונש זה מלמד שכל השופטים – חלקם במודע וחלקם אולי שלא במודע – חשו שעבירת ההריגה אינה מתאימה לנהג שכלל לא נהג ברכב שהשליטה עליו אבדה.

לעיתים לא זיק לנו המשפטנים לבחון את הדברים גם בלשון בני אדם רגילים, שאינם משפטנים. האם מתאים לומר שהנאשם הרג את מתחרהו? הרי הוא לא ירה בו למוות, לא הרעילו ואף לא הרעיבו, אלא התחרה בו במרוץ שהמנוח הסכים באופן אוטונומי לחלוטין להשתתף בו, והשליטה של המנוח על מהלך העניינים הייתה מלאה – "ברצותו ירפה". לא טוב לו למשפט להתרחק מלשון בני אדם. לא טוב להם למשפטנים להצטייר בעיני הציבור כלהטוטנים (השוו: סנג'רו, ב' "להטוטנות פרשנית בפלילים?").